

УКРАЇНСЬКА ПРАВНИЧА ТЕРМІНОЛОГІЯ

ВІД РЕДАКЦІЇ

Часопис “Право України” започатковує нову рубрику – “Українська правнича термінологія”. Потреба в цьому зумовлена низкою чинників. Адже, хоча уже й у незалежній Україні, проте сучасні українські правники й досі у своїй практичній діяльності користуються мовою тих актів права, що їх витворено за часів УРСР, які спиралися на узгоджену з російською терміно-систему.

Узагалі ж, українська правнича мова за всі роки комуністичної влади зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років ХХ ст. Відтоді удержавлення української мови в Україні було зупинено, внаслідок чого став неможливим і розвиток спеціальної термінології. За той час в українську мову перенесено силу-силенну чужих, непитомих елементів, усталених словосполук зі спотвореними смислами ключових понять, структурних гібридів, що поєднували риси української та російської мов. Це своєю чергою негативно відбилося на точності перекладів українською мовою актів міжнародного права, спеціальних юридичних текстів з англійської, французької, німецької та інших мов, що зробило малопридатними для професійного середовища тлумачні й перекладні словники.

Послідовної й системної праці на приведення застосовуваної тепер правничої термінології до українського мовного стандарту, на жаль, ще не було. Понад те, окрім тиражованого десятиліттями “московського намулу” у вигляді термінологійних покручів – російзмів за формою та змістом, останнім часом постав ще один серйозний виклик – накопилася нова хвиля засмічення української правничої мови, тепер уже англізми.

Тож маємо надвелике завдання – розбудовувати питому українську основу правничої мови, як очищуючи її від різноманітних чужорідних впливів, так і не допускаючи їх.

Під таким поглядом президія Національної академії правових наук України постановою від 24 травня 2024 р. № 141/6 заснувала Центр правничої термінології як свій науково-консультативний і науково-експертний підрозділ. При Центрі діє Наукова комісія, до особового складу якої входять науковці-правознавці й науковці-мовознавці зі значним досвідом наукової та практичної роботи в сфері термінознавства.

Журнал постійно висвітлюватиме діяльність Центру. Зокрема, у цьому номері подаємо деякі документи щодо заснування Центру. У наступних номерах представимо перші його доробки – експертні висновки, що вже надано на запит державних органів і громадських об’єднань.

ПРАВО УКРАЇНИ • 2025 • № 9 • 153-154

ВІД РЕДАКЦІЇ

Сподіваємося, що читачі нашого журналу приєднаються до цієї важливої справи розбудови української правничої термінології на сучасному етапі життя відновленої української державності з оперттям на дорогий цінний термінологічний доробок української інтелектуальної еліти багатьох попередніх поколінь, що формували й утверджували питому український мовний простір права. Запрошуємо українських правників – як теоретиків, так і практиків – подавати свої матеріали, міркування, зауваження, пропозиції тощо стосовно започаткованої нової рубрики.

Редакційна рада

Головатий Сергій. Щодо мови правничої. Студії. Зібране. Словники. Документи. К. : Наш Формат, 2024. xiv, 1016 с. : іл. (XXXII).

Ця книга – про українську правничу мову, яка зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років ХХ ст. за тотальної советизації всіх сфер життя українців. За десятиліття інтенсивних трансформацій з української мови витіснено базові елементи *правний* і *правничий*, натомість накинута росіянізм-калька правовий, а в слові *право* начисто стерто його первинний серцевинний смисл – *ідеал справедливого*. Советизація поняття «право» через нашарування на нього ідеології «червоного», «революційного» та «радянського» спричинила спотворення смислів і знищення сутності ключових понять і явищ у царині права, що їх в українській мові досі позначають за московськими моделями як *правова держава*, *правовий закон*, *правова норма*, *правова система*, *правова наука*, *правова позиція* тощо.

Такі перенесення в українську правничу мову чужих, непитомих елементів, усталених словосполук зі спотвореними смислами ключових понять унеможливлювали точний переклад українською мовою актів міжнародного права, спеціальних юридичних текстів з англійської, німецької та інших мов, зробили непридатними для професійного використання тлумачні й перекладні словники.

Книга повертає до спадщини українських правників і мовознавців 20–30-х років ХХ ст., чий внесок у формування української наукової термінології, зокрема і з ділянки правництва, об'єктивно й гідно ще не поціновано.

Провідне завдання розвитку української правничої мови, наукової термінології правознавства – очищення їх від московського і советського спотворень, вироблення й використання в юридичних текстах питомих українських термінів і моделей словосполук. З цією метою автор запропонував подати в українському тлумачному словнику нове, десовєтизоване, пояснення змісту та структуру значень терміна *право*, що конче потрібне для оновлення системи української правничої термінології.

Для правників, мовознавців, перекладачів, широкого кола шанувальників української мови.